

Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu'nun bazı detayları

E. Erkut, 27.7.2020

13 Temmuz'da, YÖK Başkanı Prof. Dr. Yekta Saraç yeni raporun sunumunda şunları yazdı: “Şeffaflığın, rekabet ve kalite ile olan ilişkisine inandığımızdan, üniversitelerimizin performansını “Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu”nda değerlendirdik ve kamuoyu ile paylaştık.”

Fakat maalesef raporda her kriter altında sadece en üstte yer alan birkaç üniversite bulunuyor ve diğerleri hakkında bilgi paylaşılmamış. (Halbuki 2019 Vakıf Yükseköğretim Kurumları [raporunda](#) tüm üniversitelerin verileri paylaşılmış idi.) Bu eksikliği giderebilmek için YÖK'ün 2018 yılı Üniversite İzleme ve Değerlendirme Raporları [sitesinden](#) tüm üniversitelerin YÖK'e göndermiş olduğu verileri çektik, ve şeffaflık ve hesap verebilirlik prensipleri doğrultusunda bu bilgilerin bazılarını kamuoyu ile paylaşıyoruz.

Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu'nda benim için en ilgi çekici bölümlerden birisi Bütçe ve Finansman başlığı altındaki “Öğrenci Başına Cari Gider” bölümü. Raporda bulunmayan sıralı tablo aşağıda. Tahmin edileceği üzere, bu sıralamada kuruluş yılı 2017 veya daha sonrası olan aşağıdaki üniversiteler bulunmamakta. Üniversitelerin kuruluş yılları [Wikipedia](#)'dan, öğrenci sayıları ise YÖK'ün [Yükseköğretim Bilgi Yönetim Sistemi](#)'nden alındı. Öğrenci sayılarına birinci ve ikinci öğretimdeki öğrenciler dahil edildi, fakat açık öğretim ve uzaktan öğretim öğrencileri dahil edilmedi.

Tablo 1: Öğrenci başına cari gidere göre YÖK raporundaki üniversitelerin (azalan TL bazında) sıralaması

SIRA	ÜNİVERSİTE	TÜR	KURULUŞ	HARCAMA/ ÖĞRENCİ (TL)	ÖĞRENCİ
1	İBN HALDUN	Vakıf	2015	143.257	434
2	KONYA GIDA VE TARIM	Vakıf	2013	86.396	209
3	KOÇ	Vakıf	1992	76.351	7.421
4	SABANCI	Vakıf	1996	62.634	5.008
5	SAĞLIK BİLİMLERİ	Devlet	2015	59.124	5.503
6	BEZM-İ ÂLEM VAKIF	Vakıf	2010	52.295	3.320
7	ANKARA SOSYAL BİLİMLER	Devlet	2013	40.142	515
8	İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT	Vakıf	1985	32.834	12.508
9	DEMİROĞLU BİLİM	Vakıf	2006	30.407	2.750
10	ABDULLAH GÜL	Devlet	2010	27.650	1.025
11	İSTİNYE	Vakıf	2015	26.303	2.590
12	TOBB EKONOMİ VE TEKNOLOJİ	Vakıf	2003	25.085	6.317
13	TÜRK-ALMAN	Devlet	2010	23.476	1.386
14	ACIBADEM M. ALİ AYDINLAR	Vakıf	2007	23.329	3.988
15	İSTANBUL ŞEHİR	Vakıf	2008	22.723	5.353
16	ÖZYEGİN	Vakıf	2007	22.049	8.036
17	MEF	Vakıf	2012	20.500	2.683

18	İSTANBUL 29 MAYIS	Vakıf	2010	20.085	1.586
19	ODTÜ	Devlet	1956	20.014	29.802
20	SANKO	Vakıf	2013	19.728	1.141
21	ÜSKÜDAR	Vakıf	2011	19.401	16.270
22	TED	Vakıf	2009	19.041	2.593
23	YÜKSEK İHTİSAS	Vakıf	2013	18.200	541
24	KADİR HAS	Vakıf	1997	18.137	7.110
25	BAHÇEŞEHİR	Vakıf	1998	17.396	24.176
26	GAZİ	Devlet	1926	16.303	68.654
27	İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ	Devlet	1992	16.029	5.130
28	PİRİ REİS	Vakıf	2008	15.811	3.566
29	ŞIRNAK	Devlet	2008	15.647	2.548
30	GALATASARAY	Devlet	1994	15.642	4.518
31	İZMİR EKONOMİ	Vakıf	2001	15.538	9.623
32	İSTANBUL BİLGİ	Vakıf	1996	15.296	26.708
33	ANTALYA BİLİM	Vakıf	2010	15.000	2.772
34	IŞIK	Vakıf	1996	14.912	6.856
35	HACETTEPE	Devlet	1967	14.808	51.589
36	ALANYA H. EMİN PAŞA	Vakıf	2011	14.604	351
37	ANTALYA AKEV	Vakıf	2015	14.556	231
38	BOĞAZIÇI	Devlet	1863	14.500	16.805
39	YEDİTEPE	Vakıf	1996	14.378	25.948
40	İSTANBUL TİCARET	Vakıf	2001	14.222	9.000
41	İSTANBUL OKAN	Vakıf	1999	13.889	17.803
42	İSTANBUL KÜLTÜR	Vakıf	1997	13.432	15.382
43	ATILIM	Vakıf	1997	13.332	8.986
44	İSTANBUL GEDİK	Vakıf	2010	13.303	4.429
45	GEBZE TEKNİK	Devlet	2014	13.267	7.755
46	ARDAHAN	Devlet	2008	13.265	5.213
47	ALTINBAŞ	Vakıf	2008	13.136	8.508
48	BAŞKENT	Vakıf	1994	12.993	15.893
49	İSTANBUL MEDENİYET	Devlet	2010	12.798	5.301
50	ESKİŞEHİR OSMANGAZİ	Devlet	1993	12.794	31.253
51	ÇANKAYA	Vakıf	1997	12.662	8.764
52	EGE	Devlet	1955	12.572	63.094
53	FATİH SULTAN MEHMET VAKIF	Vakıf	2010	12.460	6.568

54	BEYKOZ	Vakıf	2016	12.427	2.005
55	YAŞAR	Vakıf	2001	12.105	10.885
56	HALİÇ	Vakıf	1998	11.761	10.332
57	MALTEPE	Vakıf	1997	11.699	12.055
58	HATAY MUSTAFA KEMAL	Devlet	1992	11.638	24.691
59	TÜRK HAVA KURUMU	Vakıf	2011	11.439	3.829
60	NECMETTİN ERBAKAN	Devlet	2010	11.252	36.005
61	İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM	Vakıf	2010	11.237	9.319
62	ANKARA	Devlet	1946	11.050	57.353
63	BURSA TEKNİK	Devlet	2010	10.843	3.172
64	MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR	Devlet	1882	10.533	10.818
65	İSTANBUL TEKNİK	Devlet	1773	10.507	40.011
66	ERCIYES	Devlet	1978	10.437	63.686
67	MUŞ ALPARSLAN	Devlet	2007	10.200	8.383
68	VAN YÜZÜNCÜ YIL	Devlet	1982	10.189	29.243
69	İSTANBUL KENT	Vakıf	2016	10.098	1.040
70	KARADENİZ TEKNİK	Devlet	1955	10.034	55.814
71	DOĞUŞ	Vakıf	1997	9.953	7.822
72	BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL	Devlet	2015	9.951	10.256
73	MUNZUR	Devlet	2008	9.946	6.010
74	İZMİR KATİP ÇELEBİ	Devlet	2010	9.883	10.945
75	ERZURUM TEKNİK	Devlet	2010	9.673	3.869
76	İĞDIR	Devlet	2008	9.668	6.179
77	İSTANBUL AREL	Vakıf	2007	9.415	16.884
78	HARRAN	Devlet	1992	9.331	24.403
79	İSTANBUL MEDİPOL	Vakıf	2009	9.292	26.384
80	İSTANBUL GELİŞİM	Vakıf	2011	9.186	22.679
81	ANKARA YILDIRIM BEYAZIT	Devlet	2010	9.135	15.713
82	KTO KARATAY	Vakıf	2009	8.973	7.285
83	İNÖNÜ	Devlet	1975	8.948	40.299
84	DOKUZ EYLÜL	Devlet	1982	8.703	72.446
85	HASAN KALYONCU	Vakıf	2008	8.682	8.285
86	İSTANBUL RUMELİ	Vakıf	2015	8.539	1.650
87	SELÇUK	Devlet	1975	8.501	88.904
88	ÇUKUROVA	Devlet	1973	8.486	54.403
89	MARDİN ARTUKLU	Devlet	2007	8.335	9.122
90	İSTANBUL AYDIN	Vakıf	2007	8.258	39.003
91	İZMİR DEMOKRASİ	Devlet	2016	8.225	300
92	BİRÜNİ	Vakıf	2014	8.140	7.504

93	RECEP TAYYİP ERDOĞAN	Devlet	2006	8.102	19.905
94	ÇAĞ	Vakıf	1997	8.034	5.482
95	İSTANBUL	Devlet	1453	7.873	108.958
96	BİTLİS EREN	Devlet	2007	7.833	8.657
97	YILDIZ TEKNİK	Devlet	1911	7.826	36.013
98	ATATÜRK	Devlet	1957	7.696	69.222
99	SİNOP	Devlet	2007	7.654	10.154
100	BEYKENT	Vakıf	1997	7.609	32.130
101	YOZGAT BOZOK	Devlet	2006	7.575	17.322
102	FIRAT	Devlet	1975	7.565	41.658
103	TOROS	Vakıf	2009	7.507	3.488
104	ÇANKIRI KARATEKİN	Devlet	2007	7.329	14.170
105	KIRŞEHİR AHİ EVRAN	Devlet	2006	7.277	19.469
106	ARTVİN ÇORUH	Devlet	2007	7.231	9.779
107	ALANYA ALAADDİN KEYKUBAT	Devlet	2015	7.152	9.066
108	NİŞANTAŞI	Vakıf	2009	7.017	20.714
109	UFUK	Vakıf	1999	7.014	5.361
110	İSTANBUL YENİ YÜZYIL	Vakıf	2009	6.994	8.805
111	K.MARAŞ SÜTÇÜ İMAM	Devlet	1992	6.740	35.656
112	ADİYAMAN	Devlet	2006	6.730	20.036
113	AMASYA	Devlet	2006	6.695	16.144
114	MARMARA	Devlet	1883	6.655	80.412
115	PAMUKKALE	Devlet	1992	6.617	58.765
116	BATMAN	Devlet	2007	6.599	12.792
117	NUH NACİ YAZGAN	Vakıf	2009	6.586	3.354
118	DÜZCE	Devlet	2006	6.529	29.187
119	MERSİN	Devlet	1992	6.497	43.850
120	BURDUR MEHMET AKİF ERSOY	Devlet	2006	6.472	30.483
121	ZONGULDAK BÜLENT ECEVİT	Devlet	1992	6.458	34.904
122	AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN	Devlet	2007	6.374	11.498
123	AFYON KOCATEPE	Devlet	1992	6.349	44.783
124	TOKAT GAZİOSMANPAŞA	Devlet	1992	6.301	33.404
125	KAFKAS	Devlet	1992	6.292	19.340
126	İSTANBUL AYVANSARAY	Vakıf	2016	6.211	5.198
127	AKDENİZ	Devlet	1982	6.155	69.523
128	MUĞLA SITKI KOÇMAN	Devlet	1992	6.120	44.412
129	SİVAS CUMHURİYET	Devlet	1974	6.118	53.940

130	TRAKYA	Devlet	1982	6.097	45.630
131	GAZİANTEP	Devlet	1987	6.081	49.448
132	HİTİT	Devlet	2006	6.061	17.862
133	BOLU ABANT İZZET BAYSAL	Devlet	1992	6.001	31.863
134	SİİRT	Devlet	2007	5.996	12.423
135	OSMANİYE KORKUT ATA	Devlet	2007	5.938	13.887
136	BİNGÖL	Devlet	2007	5.924	14.726
137	ÇANAKKALE ONSEKİZ MART	Devlet	1992	5.817	48.965
138	İSTANBUL ESENYURT	Vakıf	2013	5.814	7.131
139	GÜMÜŞHANE	Devlet	2008	5.717	18.285
140	KARAMANOĞLU MEHMETBEY	Devlet	2007	5.680	14.872
141	KIRIKKALE	Devlet	1992	5.678	37.648
142	AKSARAY	Devlet	2006	5.540	23.721
143	AYDIN ADNAN MENDERES	Devlet	1992	5.483	54.039
144	BİLECİK ŞEYH EDEBALI	Devlet	2007	5.477	17.203
145	ORDU	Devlet	2006	5.451	20.355
146	KARABÜK	Devlet	2007	5.306	49.071
147	YALOVA	Devlet	2008	5.292	14.016
148	TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL	Devlet	2006	5.241	33.024
149	ERZİNCAN BİNALI YILDIRIM	Devlet	2006	5.222	21.714
150	SAKARYA	Devlet	1992	5.221	76.852
151	MANİSA CELÂL BAYAR	Devlet	1992	5.201	51.557
152	İSKENDERUN TEKNİK	Devlet	2015	5.166	13.836
153	BARTIN	Devlet	2008	5.140	15.199
154	NİĞDE ÖMER HALİDEMİR	Devlet	1992	5.039	27.490
155	SÜLEYMAN DEMİREL	Devlet	1992	4.862	81.053
156	NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ	Devlet	2007	4.849	19.339
157	ONDOKUZ MAYIS	Devlet	1975	4.752	51.313
158	KASTAMONU	Devlet	2006	4.729	29.134
159	BURSA ULUDAĞ	Devlet	1975	4.694	72.844
160	KOCAELİ	Devlet	1992	4.669	80.331
161	GİRESUN	Devlet	2006	4.620	29.848
162	BALIKESİR	Devlet	1992	4.533	37.259
163	BAYBURT	Devlet	2008	4.439	10.543
164	KIRKLARELİ	Devlet	2007	4.400	25.703
165	KÜTAHYA DUMLUPINAR	Devlet	1992	4.377	55.265
166	ANADOLU	Devlet	1973	4.210	40.074
167	KİLİS 7 ARALIK	Devlet	2007	4.200	9.148

168	UŞAK	Devlet	2006	3.818	31.714
169	AVRASYA	Vakıf	2010	3.388	7.096
170	DİCLE	Devlet	1973	2.381	28.703
171	ADANA A. TÜRKŞ BİLİM VE TEK.	Devlet	2011	1.041	1.948

YÖK sitesinde verileri bulunan Hakkari Üniversitesi ise [raporunda](#) öğrenci başına cari harcama bilgisini vermediğinden bu tabloya dahil edilmedi.

Şekil 1: Tablo 1’deki öğrenci başına cari harcama verilerinin daireler ile görselleştirilmiş hali (dairenin alanı öğrenci başına cari harcama ile doğru orantılı).

Tablo 2: Kuruluş yılı 2017 ve daha sonrası olan (ve dolayısıyla raporda bulunmayan) üniversiteler

Üniversite	Tür	Kuruluş	İl
Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar	Devlet	2017	Ankara
Kapadokya	Vakıf	2017	Nevşehir
Ostim Teknik	Vakıf	2017	Ankara
Türk-Japon Bilim ve Teknoloji	Devlet	2017	İstanbul
Afyonkarahisar Sağlık Bilimleri	Devlet	2018	Afyonkarahisar
Ankara Hacı Bayram Veli	Devlet	2018	Ankara
Ankara Medipol	Vakıf	2018	Ankara
Eskişehir Teknik	Devlet	2018	Eskişehir
Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji	Devlet	2018	Gaziantep
Isparta Uygulamalı Bilimler	Devlet	2018	Isparta
İstanbul Atlas	Vakıf	2018	İstanbul
İstanbul Sağlık ve Teknoloji	Vakıf	2018	İstanbul
İstanbul-Cerrahpaşa	Devlet	2018	İstanbul
İzmir Tınaztepe	Vakıf	2018	İzmir
Kahramanmaraş İstiklal	Devlet	2018	Kahramanmaraş
Kayseri	Devlet	2018	Kayseri
Konya Teknik	Devlet	2018	Konya
Kütahya Sağlık Bilimleri	Devlet	2018	Kütahya
Lokman Hekim	Vakıf	2018	Ankara
Malatya Turgut Özal	Devlet	2018	Malatya
Sakarya Uygulamalı Bilimler	Devlet	2018	Sakarya
Samsun	Devlet	2018	Samsun
Sivas Bilim ve Teknoloji	Devlet	2018	Sivas
Tarsus	Devlet	2018	Mersin
Trabzon	Devlet	2018	Trabzon
İstanbul Galata	Vakıf	2019	İstanbul
Ankara Bilim	Vakıf	2020	Ankara
Kocaeli Sağlık ve Teknoloji	Vakıf	2020	Kocaeli

Tablo 3: 2017'den önce kurulmuş olup YÖK'ün sitesinde hakkında bilgi bulunmayan üniversiteler.

Üniversite	Tür	Kuruluş	İl
Polis Akademisi	Devlet	1937	Ankara
Gedik	Vakıf	2011	İstanbul
Anka Teknoloji	Vakıf	2013	Ankara
Türkiye Uluslararası İslam, Bilim ve Teknoloji	Devlet	2015	İstanbul
İzmir Bakırçay	Devlet	2016	İzmir
Millî Savunma (Askeri)	Devlet	2016	İstanbul

Raporda verilen bilgiler ile Tablo 1'deki bilgiler arasında iki fark var. Konya Gıda-Tarım için üniversitenin YÖK'e gönderdiği [dosyadaki](#) harcama 86.396 olmasına rağmen YÖK'ün yayınladığı rapordaki harcama 102.000. Benzer bir şekilde Koç'un YÖK sitesindeki [dosyasında](#) bulunan harcama 76.351 olmasına rağmen rapordaki harcama 94.000. Biz bu yazıda sadece YÖK'ün sitesindeki PDF dosyalarının içindeki verileri kullandık. Eminim YÖK'ün bu veri farklılıkları konusunda makul bir açıklaması vardır. (İşin ilginç, YÖK raporunun Sayfa 98 Şekil D.31'de 102.000 ve 94.000 kullanılmış olmasına rağmen, Sayfa 97 Şekil D.30'da verilen ortalamalarda 86.396 ve 76.351 figürleri kullanılmış olmalı, çünkü yukarıdaki Tablo 1'deki cari harcama verilerinin basit ortalamasını alınca YÖK'ün Şekil D.31'de verdiği ortalamalara ulaşıyor.)

Kuruluş Dönemi

Tablo 1'i incelerken, üniversitelerin kuruluş yıllarının gözönüne alınması gerekli. İki üniversitenin kuruluşunda bulunmuş bir yönetici olarak bir üniversitenin kuruluş döneminde (en az 5 yıl) öğrenci başına cari giderlerin uzun vadede olacağından daha yüksek olduğunu biliyorum. (Örneğin, kuruluş yılında öğrencilerin neredeyse tümü hazırlık okuyacak olduğu halde, lisans programlarının tümünde asgari öğretim üyesi kadrosunun bulunması gerek.) Yeni kurulan bir üniversitenin tam kapasite ile çalışmaya başlaması için en az 5 yıl geçmesi gerekli. Dolayısıyla, kuruluş yılı 2013 ile 2017 arasında olan üniversitelerin öğrenci başına cari harcamalarının uzun vadede olacağından daha yukarıda olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle, sıralamada en yukarılarda yer alan üniversitelerin verilerine dikkatli yaklaşmak gerekir. Tablo 1'de ilk 7 içindeki 4 üniversite verilerin toplandığı 2017-18 akademik yılında hala kuruluş döneminde idiler. (YÖK'ün bu gerçeği gözardı ederek bu 5 üniversitenin üçünü raporda en tepede belirtmiş olmasını yanlış buluyorum.)

İlk 7 üniversite arasında kuruluş dönemlerini tamamlamış olan üniversiteler sadece Koç, Sabancı, ve Bezm-i Alem Vakıf Üniversiteleri. Bu 3 vakıf üniversitesi öğrenci başına cari harcama seviyeleri açısından diğerlerinden ayrılmış. Bunların ardından, 25.000 – 33.000 aralığında Bilkent, Bilim, Abdullah Gül, İstinye, ve TOBB, 20.000 – 24.000 aralığında ise Türk-Alman, Acıbadem, Şehir, Özyeğin, MEF, 29 Mayıs ve ODTÜ geliyor.

Farklar

Tabloda devlet ve vakıf üniversiteleri arasındaki fark çok net. Öğrenci başı cari harcaması 20.000'in üzerindeki (yani tablonun en tepesindeki) 19 üniversiteden sadece beşi devlet üniversitesi ve bunların sadece üçü kuruluş dönemini tamamlamış. Buna karşılık tablonun en altındaki 30 üniversitenin 29'u devlet üniversitesi.

15.000 – 20.000 aralığında 14 üniversitemiz, 10.000 – 15.000 aralığında ise 37 üniversitemiz bulunuyor. Tam 84 üniversitemizin (yani çalışmadaki üniversitelerin neredeyse yarısının) öğrenci başı cari giderleri 5.000 – 10.000 aralığında. 17 üniversitemizin harcamaları ise 1.000 – 5.000 aralığında. Üniversitenin amaçlarından birisinin ülkedeki fırsat eşitsizliğini gidermek olduğunu düşünürsek, bazı üniversiteler öğrenci başına 50.000 TL harcarken bazılarının ancak 5.000 TL harcayabilmesi üniversite sisteminin içinde fırsat eşitliği konusunu gündeme getiriyor.

Yetersiz kaynak

İki üniversitenin finansal verilerini detaylı incelemiş bir yönetici olarak ciddi bir üniversitenin (2017-18 akademik yılı için) öğrenci başına cari giderinin 15.000 TL'nin altında olması bana pek mümkün görünmüyor. Eğer özel lise müdürleri ile konuşursanız, onlar iyi bir lise için bile bu meblağın yetersiz olduğunu söylerler. Fakat verilere göre 171 üniversitemizin tam 138'i bu finansal mucizeyi

gerçekleştirmiş! Geçmişte ülkemizdeki bazı üniversiteleri yüksek lise olarak nitelendirmiştim, ama bu verilere baktığımda bazı liselere haksızlık etmiş olduğumu görüyorum.

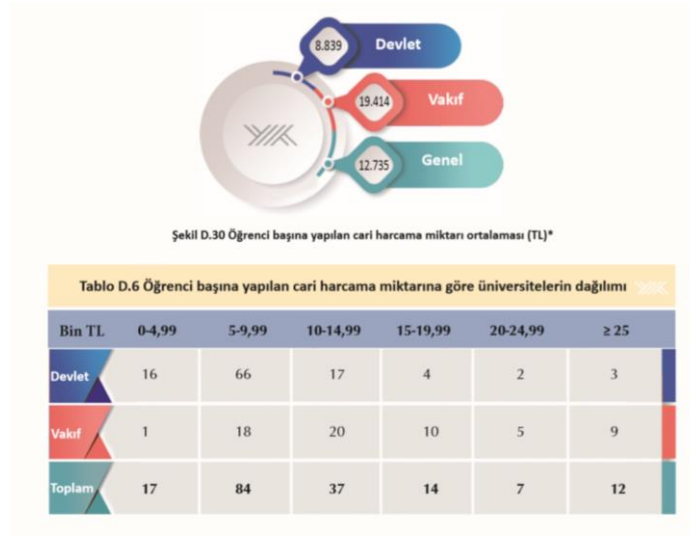
2019 Vakıf Yükseköğretim Kurumları Raporunda öğrenci başı cari giderlerin tümü yayınlamış idi. Bu rapora göre, Faruk Saraç Tasarım Meslek Yüksekokulu'nun öğrenci başı cari gideri 7.816 TL idi. Görünen o ki, tam 74 üniversitemizin öğrenci başı cari harcamaları (ve devlet üniversitelerinin ortalama öğrenci başı cari harcamaları) bir vakıf meslek yüksekokulunun cari giderinin altında! Yükseköğretim sistemimizin yeterli seviyede kaynaklandırılmadığı çok açık.

2017-2018 yılında 171 üniversitemizin cari gider toplamı 33,090 Milyar TL imiş. 1 Mart 2018 tarihindeki dolar kuru 3,81 olduğuna göre, bu toplam o dönem için 8,685 milyar dolara karşılık gelir. 46.000 öğrencisi olan [Michigan Üniversitesi](#)'nin 2018 yılı bütçesi ise 9 milyar dolar idi. 171 üniversitemizin cari harcamalar toplamı ABD'deki bir devlet üniversitesinin yıllık bütçesi kadar olabiliyorsa fazla söze pek gerek yok.

Ağırlıklı ortalama gerek

Raporda gördüğüm önemli bir sorun da ortalamaların basit aritmetik ortalama ile hesaplanmış olması. Aşağıda raporun cari harcama ile ilgili istatistikleri verdiği sayfanın görüntüsü var.

Şekil 2: YÖK raporundaki Şekil D.30'de verilen öğrenci başına yapılan cari harcama miktarı ortalamaları

Tablo 1'deki 171 cari harcama miktarının basit ortalamasını aldığımızda bu sonuçları teyit edebiliyoruz. Fakat bence öğrenci başına yapılan cari harcama miktarlarının ortalamasını bulabilmek için basit ortalama değil ağırlıklı ortalama almak gerekli. Basit bir örnek verelim. Sistemimizde sadece iki üniversite olsun: Bir "halk üniversitesi" olan A üniversitesi ile bir "aristokrat üniversitesi" olan B üniversitesi. A'da 100.000 öğrenci kayıtlı ve öğrenci başına cari harcama miktarı 1.000 TL. B'de ise sadece 1.000 öğrenci kayıtlı ve öğrenci başı cari harcama 100.000 TL. Sizce bu sistemdeki öğrenci başına yapılan cari harcama miktarlarının ortalaması nedir? Basit ortalama hesabına göre bu sistemdeki öğrenci başına yapılan cari harcama miktarı ortalaması 50.500 TL. Fakat ağırlıklı ortalama sadece 1.980 TL!

Tablo 4: Öğrenci başına yapılan cari harcama miktarlarının basit ve ağırlıklı ortalamaları, ve ağırlıklı ortalama yerine basit ortalama kullanmaktan doğan fark oranları

	Basit ortalama (TL)	Ağırlıklı ortalama (TL)	Fark oranı
Devlet	8.839	7.542	%17
Vakıf	19.414	14.312	%36
Toplam	12.735	8.540	%49

Devlet üniversitelerinde kuruluş döneminde olan ve cari harcamaları çok yüksek olan birkaç üniversite basit ortalamayı %17 kadar yukarıya çekmiş iken, vakıflarda kuruluş döneminde olan ve kuruluş dönemini tamamlamış olmalarına rağmen yüksek cari harcama yapan üniversiteler vakıf ortalamasını %36 kadar yukarıya çekmiş. En büyük fark ise toplamda oluşmuş. Hem kuruluş döneminde olan okullar hem de devletten daha az öğrenci ile daha yüksek harcama yapan vakıflar bu ortalamayı %49 yukarıya çekmişler. Sonuç olarak, ülkemizin üniversite sisteminde öğrenci başına yapılan cari harcama miktarlarının ağırlıklı ortalaması 8.540 TL iken, YÖK raporuna 12.735 TL olarak girmiş. (Not: Bunu YÖK'e 21 Temmuz'da bildirdim ve YÖK'ün bir ek yayınlatabilmesi için bu yazının yayınlanmasını 27 Temmuz'a kadar geciktirdim.)

En eskilerin durumu

Tablo 1'de çok fazla sayı bulunduğundan, içerisinde kaybolmak oldukça kolay. En eski 17 üniversitemizin verilerine odaklanalım.

Tablo 5: 1975'den önce kurulmuş olan üniversitelerimizin öğrenci başına cari gidere göre (azalan TL bazında) sıralaması

SIRA	ÜNİVERSİTE	TÜR	KURULUŞ	HARCAMA/ÖĞRENCİ	ÖĞRENCİ
19	ODTÜ	Devlet	1956	20.014	29.802
26	GAZİ	Devlet	1926	16.303	68.654
35	HACETTEPE	Devlet	1967	14.808	51.589
38	BOĞAZİÇİ	Devlet	1863	14.500	16.805
52	EGE	Devlet	1955	12.572	63.094
62	ANKARA	Devlet	1946	11.050	57.353
64	MİMAR SİNAN GS	Devlet	1882	10.533	10.818
65	İSTANBUL TEKNİK	Devlet	1773	10.507	40.011
70	KARADENİZ TEKNİK	Devlet	1955	10.034	55.814
88	ÇUKUROVA	Devlet	1973	8.486	54.403
95	İSTANBUL	Devlet	1453	7.873	108.958
97	YILDIZ TEKNİK	Devlet	1911	7.826	36.013
98	ATATÜRK	Devlet	1957	7.696	69.222
114	MARMARA	Devlet	1883	6.655	80.412
129	SİVAS CUMHURİYET	Devlet	1974	6.118	53.940
166	ANADOLU	Devlet	1973	4.210	40.074
170	DİCLE	Devlet	1973	2.381	28.703

Bazı yönlerden birbirilerine yakın olan üniversitelerin cari giderleri arasında ciddi farklar var.

- ODTÜ'nün cari gideri Boğaziçi'nin cari giderinden %38. İTÜ'nün cari giderinden ise %90 daha fazla.
- İki Ankara üniversitesinden Gazi'nin gideri Ankara'nın giderinden %48 daha fazla.
- İstanbul'un iki teknik üniversitesinden İTÜ'nün gideri YTÜ'nün giderinden %34 daha fazla.
- Ankara'nın cari gideri İstanbul'ununkinden %40 daha fazla.
- En kalabalık iki üniversiteden İstanbul'un gideri Marmara'nın giderinden %18 daha fazla.
- Anadolu'nun cari gideri Çukurova'nın yarısı kadar.
- Dicle'nin cari gideri ODTÜ'nün cari giderinin 8.4'te biri kadar.

Eminim ki öğrenci sayısı bütçe girdilerinden sadece birisi. Fakat farklılıkların bu kadar büyük olduğu bir durumda. böyle bir raporda bu farklılıklara da bir açıklama getirilmesi gerekir. Bu 17 köklü üniversitenin öğrenci başına cari gider (ağırlıklı) ortalaması 9.797 TL iken neden Gazi bu ortalamadan %66 daha fazlasını, Anadolu %57 daha azını harcamaktadır? Şeffaflık ve hesap verebilirlik sadece verileri kamu ile paylaşmayı değil. bu verileri açıklamayı da gerektirir.

Sonuç

Bu yazıda Üniversite İzleme ve Değerlendirme Genel Raporu'nun Bütçe ve Finansman başlığı altındaki "Öğrenci Başına Cari Gider" bölümüne odaklandık. YÖK raporunda verilmemiş olan bir tabloyu YÖK'ün sitesindeki dosyalardan epey zahmetli bir şekilde oluşturduk. Bence en önemli bulgular şunlar:

- Üniversitelerimizin büyük çoğunluğunun öğrenci başına cari giderleri dünyanın gelişmiş ülkelerindeki standartlarının çok altında.
- Üniversitelerin cari giderleri arasında çok büyük (yüz mislini aşan) farklılıklar var.
- Bu tür karşılaştırmalara kuruluş döneminde olan üniversiteler dahil edilmemeli.
- Genelde vakıf üniversiteleri öğrenciye devlet üniversitelerinden çok daha fazla harcıyor.
- Üniversitelerimizin %80'i 2017-18 rakamları ile öğrenci başına yılda 15.000 TL'den az harcıyorlar.
- 171 üniversitemizin öğrencilere harcadığı cari giderlerin toplamı 9 milyar doların altında ve bu miktar büyükçe bir Amerikan devlet üniversitesinin yıllık bütçesi civarında.
- YÖK raporunda cari gider ortalamaları basit ortalama ile 12.735 TL olarak hesaplanmış. Tüm sistemde öğrenci başına düşen cari gider miktarlarının ağırlıklı ortalaması ise sadece 8.540 TL.
- Birbirine benzeyen üniversitelerin öğrenci başı harcamaları arasında ciddi farklılıklar var (örneğin ODTÜ, İTÜ'nün iki misline yakın harcıyor) ve bunlar için bir açıklama getirilmemiş.

Raporda çok net görülen kaynak sorununun temel nedeninin son yıllarda uygulanan popülist yükseköğretim politikaları olduğunu düşünüyorum. Görünen o ki, Türkiye 70 üniversite ile 1 Milyon öğrenciye belirli bir standartta eğitim vermek yerine 200 üniversite ile 3,8 Milyon öğrenciye daha düşük seviyede bir eğitim vermeyi (ve hızla işsiz üniversite mezunu yetiştirmeyi) seçti. Maalesef bu tercihin faturasını günümüzde sadece üniversite sistemimiz değil tüm ülke ödüyor. 2017'den sonra kurulan üniversiteler de bu tabloya eklendiğinde korkarım görüntü daha da bozulacak.

Bu raporun yayınlanmasını çok olumlu buldum. Raporda birçok eksiklikler olmasına rağmen bunların ilk rapor için kabul edilebilir olduğunu düşünüyorum. Umarım YÖK hesap verebilirlik ve şeffaflık prensipleri doğrultusunda gelecekte daha da detaylı raporlar hazırlar.